PWYLLGOR	Cydbwyllgor Ymgynghorol AHNE Llŷn
DYDDIAD	Tachwedd 22ain 2023
TEITL	Yr Awyr Dywyll
PWRPAS	Gwybyddu Aelodau
AWDUR	Swyddog Prosiect AHNE
ARGYMHELLIAD	Derbyn yr wybodaeth

1.0 CYFLWYNIAD

1.1 Trafodwyd dynodiad Awyr Dywyll yn y cyfarfod o'r Cydbwyllgor Ymghyngorol a gynhaliwyd yn mis Mawrth y flwyddyn hon. Bryd hynny eglurwyd fod yr Uned AHNE yn awr yn awyddus i ganolbwyntio ar ddynodi rhan o'r ardal, sef ardal Aberdaron, yn hytrach na'r holl AHNE, fel ardal o Awyr Dywyll Rhyngwladol.

1.2 Penderfynwyd hyn oherwydd fod ardal yr AHNE yn ei gyfanrwydd yn eithaf eang ac fod cryn amrywiaeth o ran tywyllwch nos ayb a'r ffaith fod Ynys Enlli bellach wedi derbyn statws Noddfa Awyr Dywyll. Eglurwyd mai'r bwriad yw i'r Uned AHNE, mewn cydweithrediad gyda Prosiect NOS, ymgeisio am statws Awyr Dywyll i ardal Cyngor Cymuned Aberdaron.

1.3 Cytunwyd yn y cyfarfod i gefnogi symund ymlaen efo'r broses o wneud cais ar gyfer yr ardal hon os oedd Cyngor Cymuned Aberdaron yn gefnogol i'r bwriad.

2.0 STATWS AWYR DYWYLL I ARDAL CYMUNED ABERDARON

2.1 Aeth y Swyddog AHNE draw i gyfarfod o Gyngor Cymuned Aberdaron yn mis Gorffennaf 2023 i roi gwybodaeth am y dynodiad Awyr Dywyll, y broses o wneud cais ac ymateb i unrhyw gwestiynnau. Yn dilyn trafod y mater yng nghyfarfod mis Medi penderfynnodd y Cyngor Cymuned i gefnogi y bwriad.

2.2 Yn awr, mewn cydweithrediad gyda prosiect NOS, bydd yr Uned AHNE yn symud ymlaen i ddechrau'r broses o lunio cais am ddynodiad Awyr Dywyll i ardal Cymuned Aberdaron. Fel y nodwyd yn flaenorol Y Sefydliad Awyr Dywyll Ryngwladol (IDA) sydd wedi sefydlu y cysyniad o ardaloedd Awyr Dywyll ac yn rheoli y broses ddynodi. Yn

ddiweddar gyda llaw mae'r sefydliad yma wedi newid ei enw i *Dark Sky International*.

2.3 Mae gwahanol fathau o ddynodiadau Awyr Dywyll yn bodoli – yn cynnwys statws Parc, Noddfa, Gwarchodfa a Chymuned. Mae'n ymddnangos mai Cymuned Awyr Dywyll fyddai'r dynodiad mwyaf addas ar gyfer ardal Aberdaron.

3.0 MONITRO

3.1 Rhan bwysig o'r broses o ymgeisio am unrhyw statws Awyr Dywyll yw monitro pa mor dywyll yw'r nos mewn gwahanol rannau o'r ardal. Ar gyfer y broses hon defnyddir teclyn o'r enw *Sky Quality Meter ac* mae angen gwneud y mesuriadau mewn mannau pendol unwaith, neu os yn bosibl dwywaith, bob blwyddyn. Ar gyfer gwneud y mesuriadau rhaid dewis amseroedd pan nad oes lleuad a phan mae'r awyr yn glir. Anelir i wneud y mesuriadau eleni yn ystod Tachwedd a Rhagfyr.

4.0 PROSIECT AWYR DYWYLL AR Y CYD.

4.1 Mae AHNE Llŷn hefyd yn rhan o brosiect Awyr Dywyll ar y cyd gyda 4 AHNE arall Cymru a'r 3 Parc Cenedlaethol (ar elwir Y Tirweddau Dynodedig) sy'n cael ei ariannu gan Tirweddau Cynaliadwy Lleoedd Cynaliadwy (Llywodraeth Cymru).

4.2 Fel rhan o'r prosiect hwn mae cwmni arbenigol RIDGE wedi cynnal arolygon o awyr y nos am mannau sydd gyda goleuadau llachar, ymwthiol ym mhob un o dirweddau dynodedig Cymru yn cynnwys Penrhyn Llŷn.

4.3 Y bwriad yn awyr yw cydweithio hefo rhai o'r lleoliadau hyn i gynnig cymorth a chefnogaeth ariannol i addasau systemau goleuo er eu gwneud yn fwy ystyriol o'r Awyr Dywyll.

5.0 ARGYMHELLIAD

5.1 Derbyn yr wybodaeth.